

Вихід із рецесії: світові тенденції та українські перспективи¹,

Статистичні агенції США та країн Європейського Союзу прозвітували, а інформаційні агентства розповсюдили інформацію про те, що країни Європи та США після декількох кварталів економічного падіння нарешті вийшли з рецесії. В той же час оцінки ситуації в Україні є вкрай суперечливими.

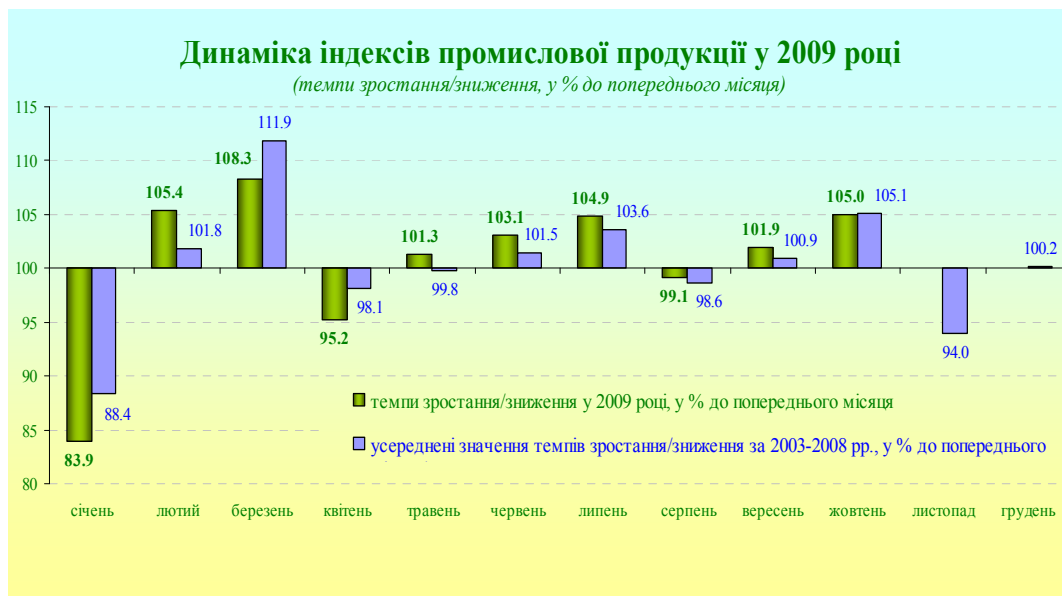
Одна група політиків та експертів з жахом коментують падіння (промислового виробництва, експорту, прямих іноземних інвестицій), порівнюючи січень-вересень поточного року з січнем-вереснем минулого року.

Інша група, оперуючи насамперед показниками зміни до попереднього місяця, бадьоро розповідає про покращення ситуації, коли спостерігається зростання.

Вказані показники відображають певні процеси та є важливими з точки зору економічного аналізу. Але чи є вони достатніми?

При аналізі показників місячної динаміки насамперед слід враховувати певну сезонність, особливо в таких країнах з сировинною економікою та великою часткою сільського господарства, якою є Україна.

Подивимось на наступний графік. Синім кольором відображені усереднені значення темпів зростання/зниження індексів промислової продукції за 2003-2008 рр., зеленим кольором – темпи зростання/зниження у 2009 році у відсотках до попереднього місяця.

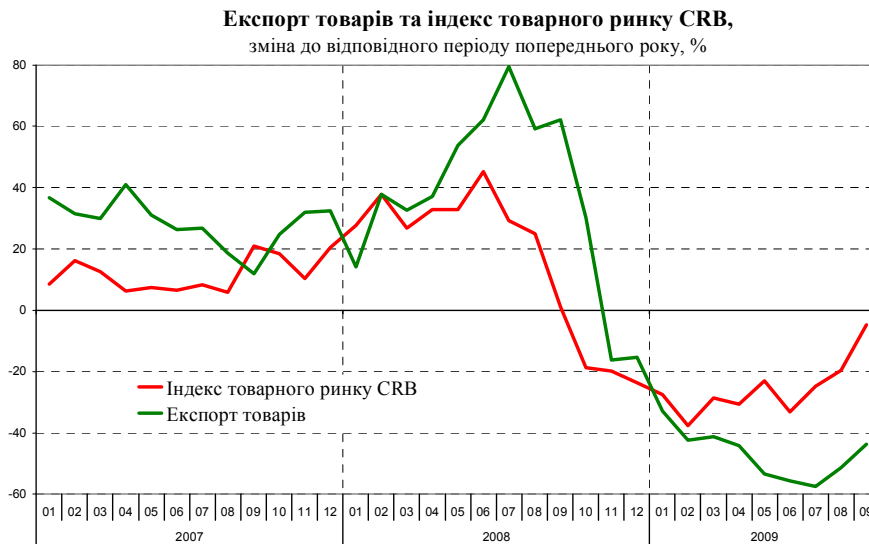

Цей графік демонструє, що місяцями традиційного падіння індексу промислової продукції є січень, квітень, листопад, а піковими місяцями зростання – березень, липень, жовтень. І це насамперед пов'язано з сезонністю вироблення сировинних товарів та товарів їх первинної обробки.

¹ За матеріалами виступу Виконавчого директора з економічних питань Шумила І.А. в інформаційно-аналітичній програмі “Акцент”, 18.11.2009, м. Київ

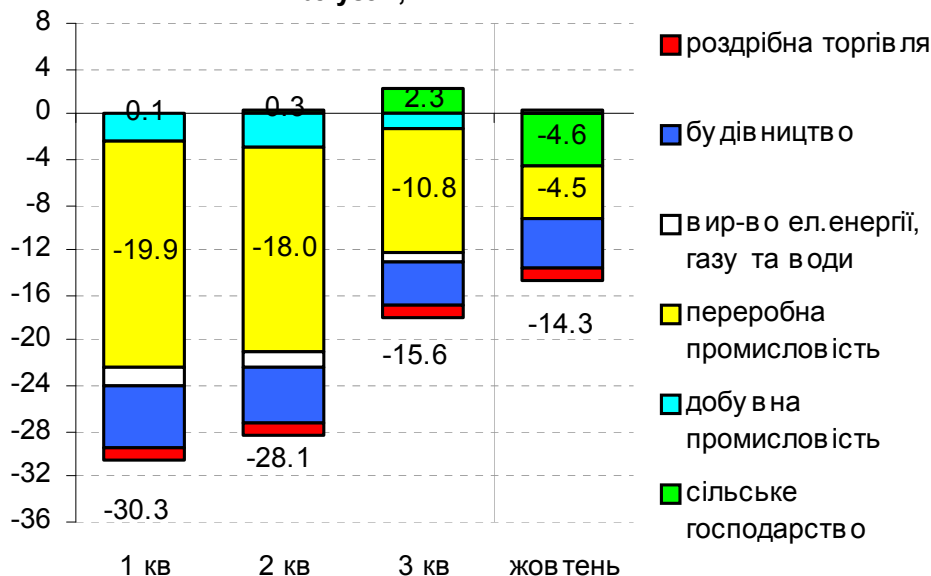
Майже 65% обсягу реалізованої продукції становлять сировинні товари. Тому, коли «падали» світові товарні ринки, ми «падали» разом з ними, а як тільки вони почали відновлюватись, почали зростати і в Україні.

Сировинна спрямованість нашої промисловості пояснює надзвичайно високу залежність як нашого експорту від міжнародних товарних ринків, так і економіки в цілому.

Якщо розглянути за періодами, то ми побачимо, що індекс розвитку базових галузей впав: на 30.3% у I кварталі, на 28.1% у II кварталі, на 15.6% у III кварталі і на 14.3% у жовтні цього року.

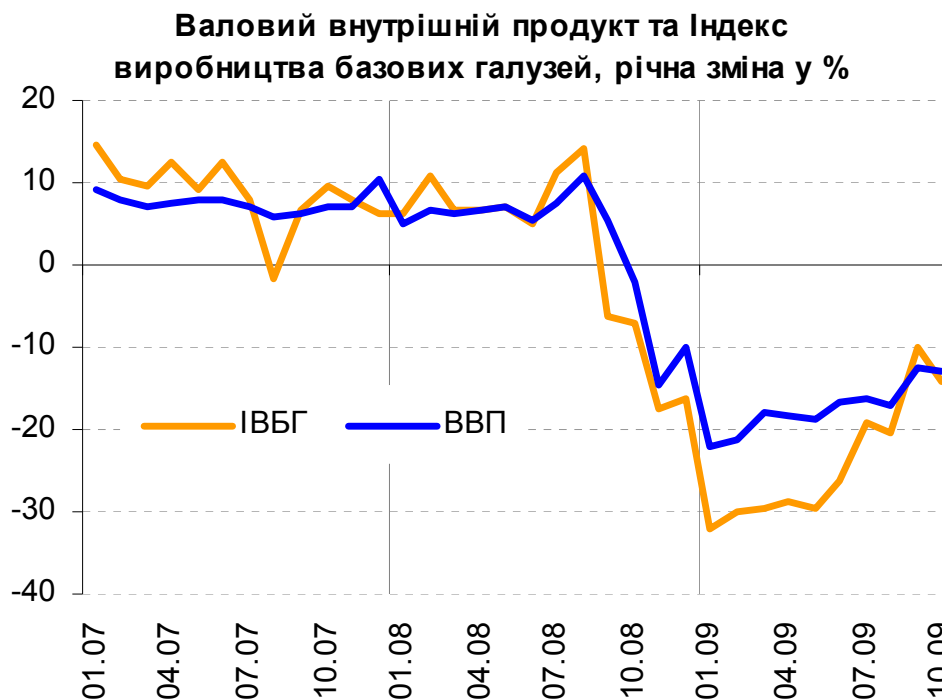
Внесок у річну зміну індексу виробництва базових галузей, в.п.

Джерело: власні розрахунки

Після відміни Державним комітетом статистики публікування показника ВВП на щомісячній основі аналітики Департаменту економічного аналізу та прогнозування Національного банку України ввели в практику макроекономічного аналізу показник Індекс Виробництва Базових Галузей

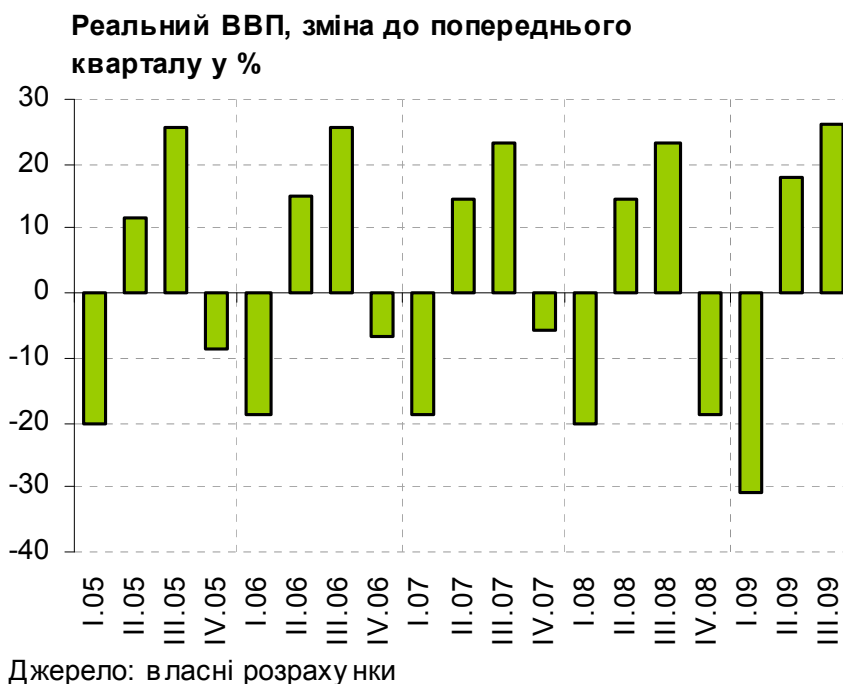
(ІВБГ). Індекс характеризує узагальнену динаміку промисловості, будівництва, сільського господарства та роздрібного товарообороту та є максимально наближеним до показника ВВП на щомісячній основі.

Джерело: Держкомстат, власні розрахунки

З цього графіку видно значну кореляцію трендів ВВП та ІВБГ. Певні відмінності між показниками, які спостерігаються на початку 2009 року, можна пояснити відсутністю в структурі ІВБГ сфери послуг, падіння якої відбувалось значно меншими темпами за показники сфери виробництва.

Існує сезонність і у динаміці ВВП. Дивись графік зміни реального ВВП до попереднього кварталу без виключення сезонного фактору.

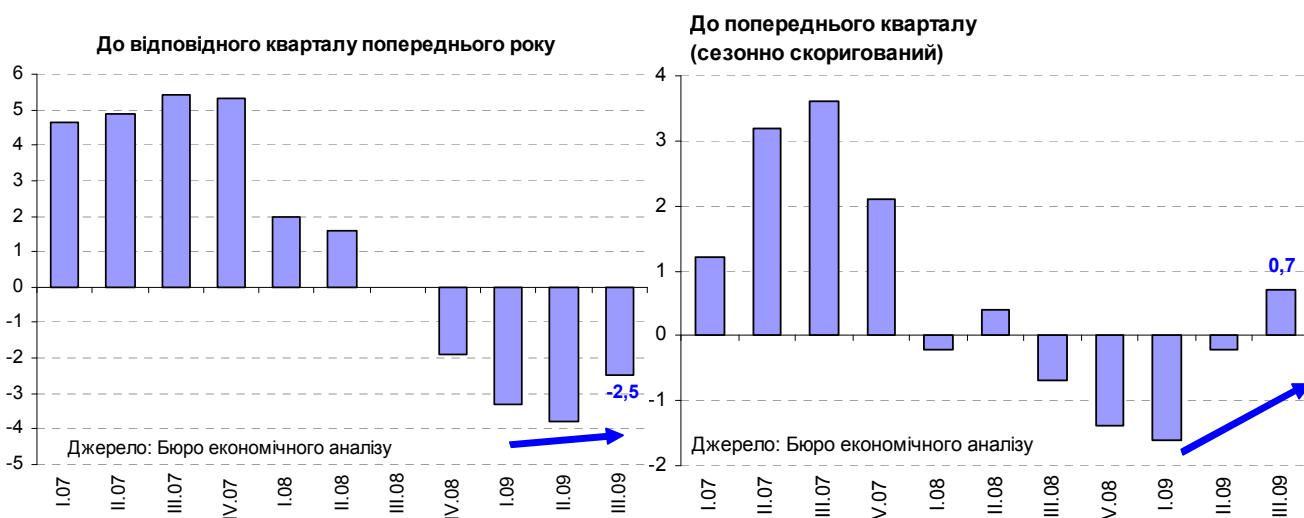

Як бачимо, саме сезонністю в Україні пояснюється традиційне падіння ВВП у I та IV кварталах. Натомість у II та III кварталах щороку спостерігалось зростання, незважаючи чи це були роки зростання ВВП (2006 р., 2007 р.), чи падіння (2009 р.).

У США та Єврозоні для аналізу ситуації користуються динамікою сезонно скоригованих показників.

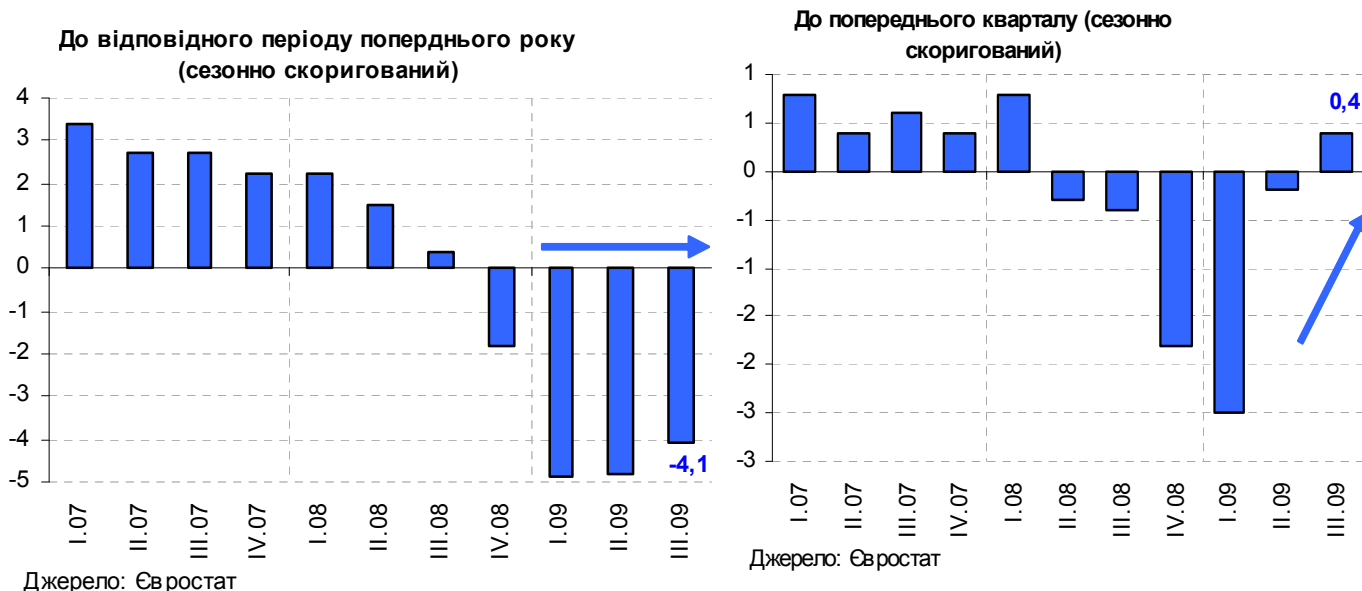
Наведений графік демонструє, що в США протягом чотирьох кварталів поспіль спостерігалось падіння реального ВВП і лише в останньому кварталі – зростання 0.7%. Якщо ж подивитись на дані, розраховані до попереднього кварталу, то все ще маємо падіння – 2.5%.

Динаміка реального ВВП США, %

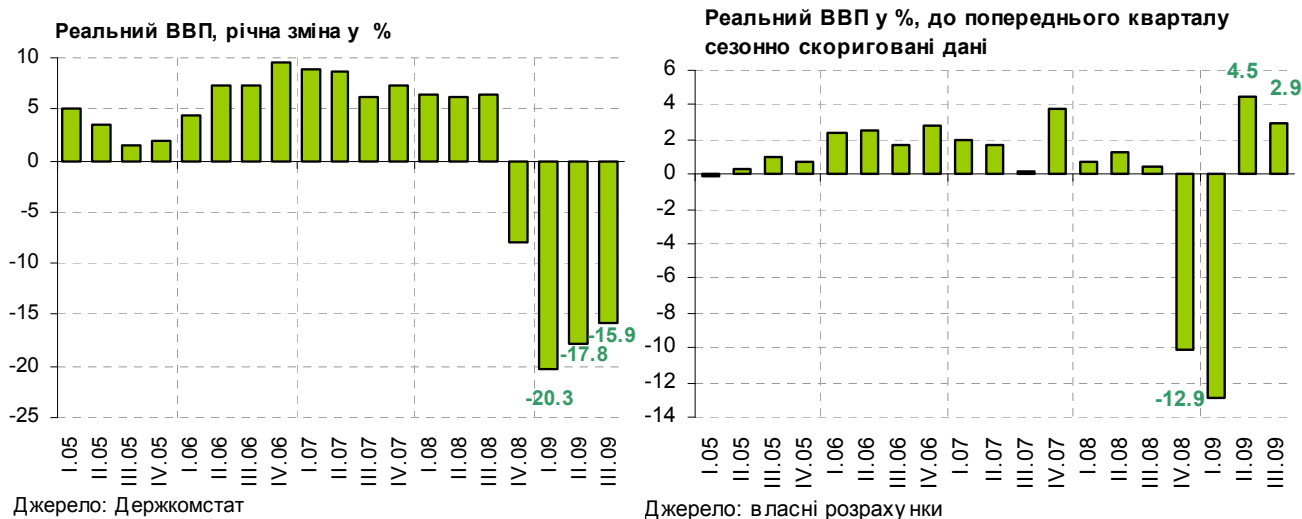
Така ж ситуація і з динамікою реального ВВП в Єврозоні: після падіння протягом п'яти кварталів поспіль, спостерігаємо в останньому кварталі певне зростання (0.4%). Якщо ж аналізувати III квартал 2009 року до III кварталу минулого року, то бачимо падіння - 4.1%.

Динаміка реального ВВП Єврозони, %

На жаль, на відміну від статистичних організацій інших країн, Державний комітет статистики України досі не надає показник зміни до попереднього кварталу. Аналітики Департаменту економічного аналізу та прогнозування на основі даних Держкомстату щодо зміни ВВП у річному вимірі здійснюють подібні розрахунки та проводять сезонні коригування рядів.

Динаміка реального ВВП України, %

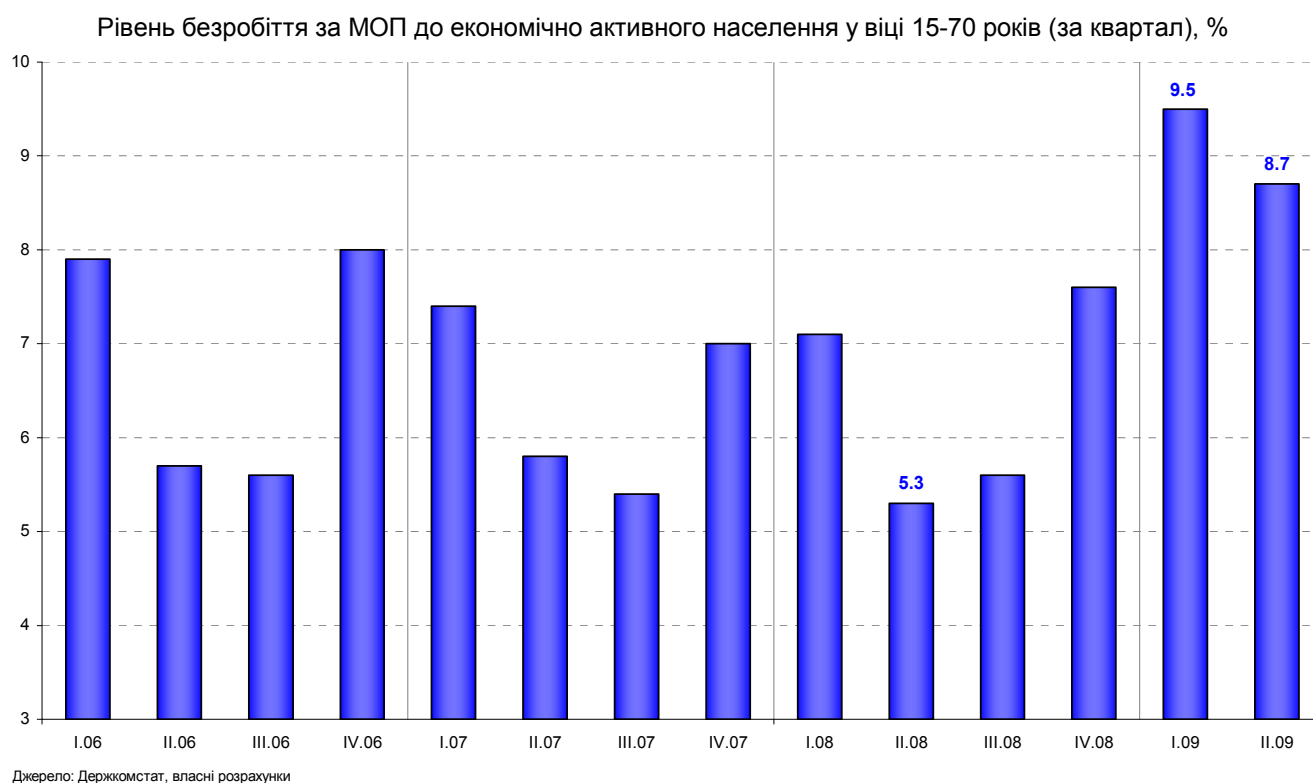
Графік зліва засвідчує падіння у IV кварталі минулого року -8.8% та по кварталах цього року (у I кварталі - 20.3%, у II кварталі - 17.8% та у III кварталі

- 15.9%). Сезонно скориговані розрахунки доводять, що зростання, яке відбувалось упродовж усіх кварталів 2005, 2006, 2007 і трьох кварталів 2008 років, змінилось падінням у 10% у IV кварталі 2008 року порівняно з III кварталом 2008 року і 12.9% у I кварталі 2009 року проти IV кварталу 2008 року. Водночас, починаючи з II і III кварталів 2009 року вже є певне відновлення економічної активності (у II кварталі – зростання 4.5%, у III кварталі - 2.9%).

Раніше ми оприлюднювали більш оптимістичні оцінки III кварталу 2009 року: як в річному вимірі (попередня оцінка - 15.2%), так і в розрахунку до попереднього періоду (попередня оцінка була – 3.7%).

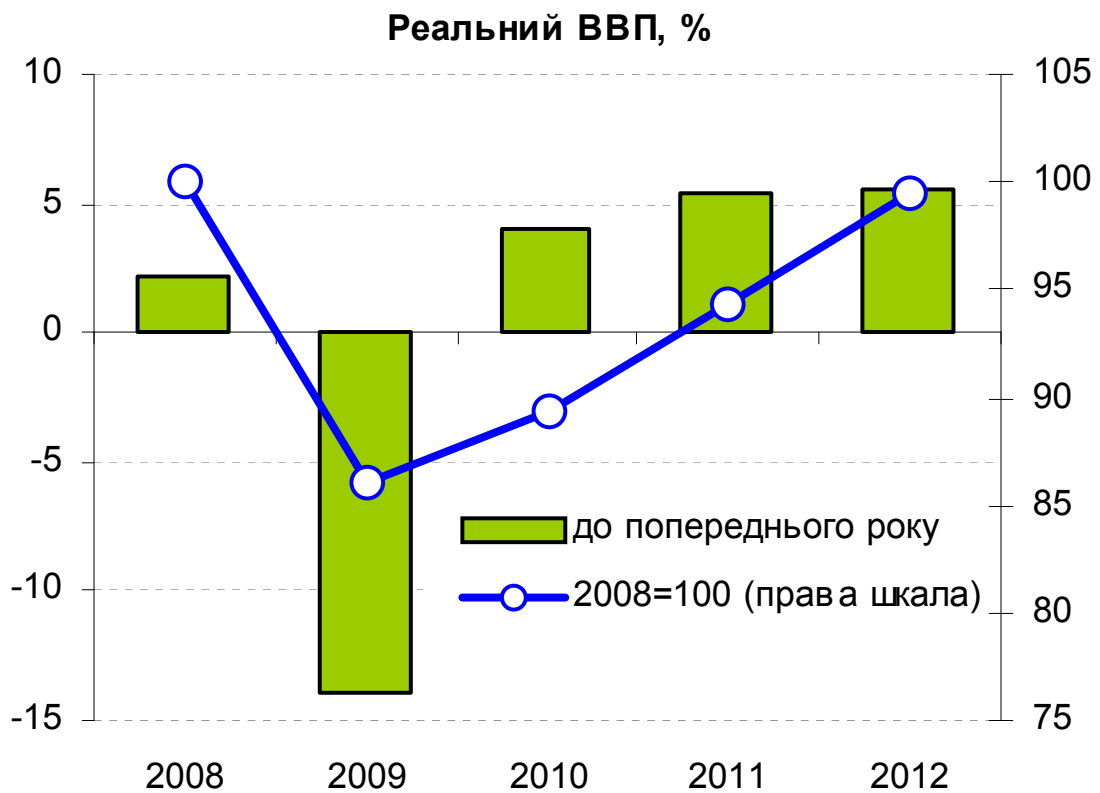
Після надання Державним комітетом статистики офіційної оцінки щодо динаміки ВВП за III квартал 2009 року до III кварталу 2008 року – 15.9%, відповідно був скоригований показник до II кварталу – з 3.7% до 2.9%.

Наступний графік демонструє рівень безробіття економічно активного населення України за методологією МОП. Якщо за результатами I кварталу рівень безробіття склав 9.6%, то у II кварталі ми маємо 8.7%, що підтверджує відновлення економічної активності.

Дуже часто лунають питання стосовно того, чи можна вважати, що Україна вже вийшла з кризи.

Можна сказати, що зараз почалось певне відновлення економічної активності, і за умови проведення збалансованої економічної політики цілком реальним є стабілізація валютного ринку та зростання ВВП у наступному році на рівні 3-4%.

Джерело: Держкомстат, власні оцінки

Але стверджувати, що країна вже вийшла з кризи не можна. Вийти з кризи – це означає повернутись на докризовий рівень. Навіть якщо припустити, що у 2011 та 2012 роках матимемо економічне зростання на рівні 5-6%, то Україна вийде на докризовий рівень лише наприкінці 2012 року. Тобто, за умови сталого зростання потрібно щонайменше 3 роки аби Україні дійсно вийти з кризи.

Крім того, якщо реалізовувати макроекономічну політику відповідно до погодженого Урядом та Національним банком України Меморандуму про економічну та фінансову політику, що підтримується Міжнародним Валютним Фондом, то є можливість утримати інфляцію на рівні 13-14 % цього року для того, щоб забезпечити інфляцію у наступному році (навіть при необхідності підвищення цін і тарифів) не більше однозначного числа.

Враховуючи динаміку по експорту та імпорту, по входженню іноземного капіталу в країну як у поточному, так у наступному роках, ці можна очікувати стабільність на валютному ринку. Це створює умови для економічної активності як у цьому році, так і на наступний рік.